

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 22/2018-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 19. decembra 2018 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jany Baricovej, Petra Brňáka, Miroslava Duriša, Ľudmily Gajdošíkovej, Sergeja Kohuta, Jany Laššákovej, Milana Ľalíka, Mojmíra Mamojku, Lajosa Mészároša, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza (sudca spravodajca) a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] zastúpeného advokátom JUDr. Františkom Hadušovským, Cyrila a Metoda 2, Rožňava, ktorou namieta neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce Nandraž konaných 10. novembra 2018, a takto

r o z h o d o l :

Výsledok volieb starostu obce Nandraž konaných 10. novembra 2018 **z r u š u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. novembra 2018 doručená (volebná) sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „sťažovateľ“), ktorou

na základe čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s § 59 a nasl. zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších prepisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) namieta neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce Nandraž konaných 10. novembra 2018. Sťažnosť smeruje proti [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „zvolený kandidát“ alebo „odporca“), ktorý bol rozhodnutím miestnej volebnej komisie o výsledku volieb starostu obce Nandraž vyhlásený za zvoleného starostu obce pre volebné obdobie 2018 až 2022.

Sťažovateľ v sťažnosti uvádza, že v obci Nandraž je celkom 190 oprávnených voličov, z ktorých sa 135 zúčastnilo volieb starostu konaných 10. novembra 2018, a on ako kandidát na funkciu starostu získal v týchto voľbách 64 hlasov, čím splnil podmienku aktívnej legitímácie na podanie tejto sťažnosti, t. j. získal viac ako 10 % voličských hlasov vo voľbách (§ 59 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

Svoje tvrdenie o neústavnosti a nezákonnosti volieb starostu obce Nandraž, resp. nesprávnosti vyhláseného výsledku týchto volieb sťažovateľ odôvodňuje nesprávnym posúdením neplatnosti volebného lístka označeného v jeho prospech. V dôsledku toho malo dôjsť k nesprávnemu sčítaniu hlasov, ktoré malo rozhodujúci vplyv na výsledok volieb a rozhodnutie volebnej komisie o zvolenom kandidátovi na starostu obce Nandraž, keďže rozdiel v počte hlasov, ktoré získal zvolený kandidát a sťažovateľ (podľa rozhodnutia miestnej volebnej komisie), predstavoval len jeden hlas.

Sťažovateľ takto popisuje priebeh sčítania hlasov:

«Po začatí sčítavania hlasov v procese otvárania obálok a triedenia hlasovacích lístkov na lístky za poslancov a lístky na starostu obce, predseda komisie označil 1 volebný lístok na starostu obce za neplatný. Po sčítaní volebných lístkov s výsledkom 65 pre [REDAKOVANÉ], 64 pre [REDAKOVANÉ] a 5 pre ostatného kandidáta, pozorovateľ [REDAKOVANÉ] požiadal o nahliadnutie na neplatný volebný lístok na starostu obce. Spoločne aj s druhým pozorovateľom jasne videli označenie volebného lístka. Podľa pozorovateľov bolo v danom hlasovacom lístku jedným krížkom jasne a presne označené

poradové číslo a zároveň úplne celé meno s dodatočnými informáciami kandidáta [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], tzn. zakrúžkovaný celý riadok. Z toho bol podľa pozorovateľov jasne definovaný volený kandidát na volebnom lístku. Pozorovatelia sa opätovne pýtali komisie na platnosť hlasovacieho lístka. Predseda komisie bez akéhokoľvek hlasovania komisie, t. j. štandardného procesného postupu, subjektívne označil lístok znovu za neplatný. Je nutné podotknúť, že zapisovateľka, terajšia sekretárka obce [REDAKOVANÉ] rázne trvala na neplatnosti lístka, pričom sa odvolávala na text na pozorovateľom neznámom papieri, ktorý mala položený pred sebou, pozorovatelia nečítali text na danom papieri. Po slovnom verdikte komisie o výsledku volieb pozorovatelia opustili volebnú miestnosť.

V zmysle zákona č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov § 29 ods. 4/ „v sporných prípadoch rozhoduje o platnosti hlasovacieho lístka a obálky okrsková volebná komisia s konečnou platnosťou“. Komisia teda prijíma rozhodnutia ako ktorékoľvek iné svoje rozhodnutie, a to hlasovaním.

Kandidát na starostu obce [REDAKOVANÉ] podal na kriminálnu políciu trestné oznámenie, v ktorom uviedol mená členov volebnej komisie ako aj mená a kontakty na dvoch pozorovateľov. Vypočutý bol aj jeden pozorovateľ - [REDAKOVANÉ] a druhý ešte vypočutý nebol. Predsedom volebnej komisie určený neplatný lístok na starostu obce navrhujem Ústavným súdom SR vyžiadať od držiteľa neplatného lístka, zároveň prikladám prehlásenia obidvoch pozorovateľov pri sčítavaní volebných lístkov obce Nandraž.»

Na základe citovanej sťažnostnej argumentácie sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd po prijatí jeho sťažnosti na ďalšie konanie o nej nálezom takto rozhodol:

„Ústavný súd Slovenskej republiky vyhlasuje voľby starostu obce Nandraž konané dňa 10. 11. 2018 za neplatné.“

Tvrdenia obsiahnuté v sťažnosti sťažovateľ preukazuje priloženými čestnými vyhláseniami pozorovateľov – [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] z 18. novembra 2018 a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] z 19. novembra 2018, ktorí boli prítomní vo volebnej miestnosti pri sčítavaní hlasov.

Ústavný súd v súčinnosti s Obvodným oddelením Policajného zboru Jelšava zistil, že v súvislosti s priebehom volieb starostu v obci Nandraž sťažovateľ podal trestné oznámenie vo veci marenia prípravy a priebehu volieb. Po vykonaní prvotných procesných úkonov bola vec postúpená Okresnému riaditeľstvu Policajného zboru Revúca, odboru kriminálnej polície, ktorá vedie ďalšie vyšetrowanie vo veci.

Ústavný súd sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval a uznesením č. k. PL. ÚS 22/2018-11 z 28. novembra 2018 ju prijal na ďalšie konanie.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd listom z 5. decembra 2018 vyzval odporcu, aby sa k nej vyjadril. Vo vyjadrení odporcu, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 13. decembra 2018, sa v podstatnom uvádza:

«V predmetnej veci uvádzam, že so skutočnosťami, ktoré sú predmetom sťažnosti som sa oboznámil dodatočne po konaní volieb dňa 10. 11. 2018.

Volby do orgánov samosprávy obcí a teda i starostu sa riadia zákonom č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Štatistický úrad Slovenskej republiky a Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky vydali Metodický pokyn na spracovanie výsledkov hlasovania vo voľbách do orgánov samosprávy obcí 2018 (ďalej len „metodický pokyn“).

V § 184 je riešené posudzovanie platnosti hlasovacích lístkov, kde v ods. 1 je uvedené, ak volič neoznačil zakrúžkovaním ani jedného kandidáta, alebo ak označil zakrúžkovaním viac kandidátov, než má byť vo volebnom obvode zvolených poslancov obecného zastupiteľstva, alebo neoznačil zakrúžkovaním ani jedného kandidáta pre voľby starostu obce. alebo ak zakrúžkovaním označil viac ako jedného kandidáta pre voľby starostu obce, je hlasovací lístok neplatný.

§ 184 je podľa môjho názoru nutné posudzovať v nadväznosti na § 182, ktorý zakrúžkovaním rozumie zakrúžkovanie poradového čísla jedného kandidáta, pre ktorého hlasuje, teda je presne vymedzené v tomto zákonnom ustanovení spôsob hlasovania zakrúžkovaním poradového čísla a nie zakrúžkovaním celého mena.

K skutočnosti, či hlasovala volebná komisia o neplatnosti predmetného hlasovacieho lístku sa vyjadriť neviem. Dozvedel som sa však, že posudzovanie platnosti predmetného hlasovacieho lístku bolo konzultované s Okresnou volebnou komisiou v Rimavskej Sobote, ktorá tento hlasovací lístok mala označiť ako neplatný.

Ako som už vyššie uviedol k problematike volieb bol vydaný metodický pokyn, ktorý v časti II / str. 15 / jednoznačne uvádza, že neplatný je hlasovací lístok:

- ktorý nie je na predpísanom tlačive

- ktorý nie je upravený zakrúžkovaním poradových čísel kandidátov...

Na základe vyššie uvedených skutočností navrhujem sťažnosť sťažovateľa zamietnuť ako nedôvodnú.»

II.

Východiská pre rozhodovanie ústavného súdu a závery

II.1 Skutkové zistenia ústavného súdu

Ústavný súd vykonal dokazovanie oboznámením s vyžiadanou kompletnou volebnou dokumentáciou vzťahujúcou sa k voľbe starostu obce Nandraž a po prepočítaní hlasovacích lístkov zistil, že vo volebnom obvode bol v prospech jednotlivých kandidátov na starostu obce odovzdaný nasledujúci počet platných hlasovacích lístkov:

1. ██████████ – 5 hlasov,
2. ██████████ – 65 hlasov,
3. ██████████ – 64 hlasov.

Jeden hlasovací lístok bol samostatne uložený a označený ako neplatný (ďalej len „sporný hlasovací lístok“). Sporný hlasovací lístok je označený tak, že poradové číslo 3 spolu s menom kandidáta ██████████ (sťažovateľ) a ostatnými údajmi o jeho osobe je

na ňom zakrúžkované jedným krúžkom. Žiadna ďalšia úprava sa na spornom hlasovacom lístku nenachádza.

Celkovo bolo pri voľbách starostu obce Nandraž odovzdaných 135 hlasov, z ktorých bolo 134 platných hlasovacích lístkov a jeden bol podľa zápisnice o priebehu a výsledku volieb starostu obce Nandraž z 11. novembra 2018 vyhodnotený ako neplatný; zápisnicu podpísali všetci piati členovia miestnej volebnej komisie bez výhrad a námietok proti jej obsahu.

Sťažovateľ zakladá svoju sťažnosť, ktorou sa domáha vyslovenia neplatnosti volieb starostu v obci Nandraž, na v zásade jedinej námietke, v zmysle ktorej nesprávnym vyhlásením jedného hlasovacieho lístka upraveného v prospech sťažovateľa volebnou komisiou za neplatný došlo k zmene výsledku volieb, podľa ktorého bol za zvoleného starostu obce vyhlásený odporca.

Vykonaným dokazovaním ústavný súd zistil, že popri v zásade identických čestných vyhlásení svedkov, ktorí sa zúčastnili ako pozorovatelia priebehu sčítavania hlasovacích lístkov, sťažovateľove skutkové tvrdenia o počte hlasov získaných sťažovateľom a odporcom potvrdzuje aj predložená volebná dokumentácia, konkrétne sporný hlasovací lístok vyhodnotený ako neplatný a tiež platné hlasovacie lístky odovzdané jednotlivým kandidátom a zápisnica o priebehu a výsledku volieb z 11. novembra 2018.

II.2 Právne východiská

Voľby predstavujú v demokratickej spoločnosti všeobecne akceptovaný prostriedok, prostredníctvom ktorého nositeľa verejnej moci – občania, resp. presnejšie osoby oprávnené voliť (voliči) „obnovujú verejnú moc“, čím priznávajú legitimitu jej výkonu v nasledujúcom ústavou vymedzenom období. Nevyhnutným predpokladom akceptácie, a teda legitimity volieb je, aby sa uskutočnili v súlade s ústavou a platnými volebnými predpismi. V podmienkach Slovenskej republiky je kľúčovým garantom ústavnosti a zákonnosti volieb

ústavný súd, ktorému ústava v zmysle citovaného čl. 129 ods. 2 zveruje (okrem iného) aj právomoc rozhodovať o ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy, teda aj o ústavnosti a zákonnosti volieb orgánov samosprávy obcí.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu podstatou ochrany ústavnosti vo volebných veciach je ochrana základných práv zaručených v čl. 30 ústavy, t. j. aktívneho a pasívneho volebného práva. Všeobecné volebné právo, ktoré je prostredníctvom tohto článku ústavy garantované, ústavný súd vníma ako právo všetkých občanov Slovenskej republiky (resp. v prípade volieb do orgánov samosprávy obcí a vyšších územných celkov aj cudzincov s trvalým pobytom na území obce, resp. vyššieho územného celku), ktorí dosiahli ústavou ustanovený vek, svojím hlasom odovzdaným vo voľbách spolurozhodovať na kreovaní personálneho zloženia voličmi priamo volených orgánov verejnej moci (aktívne volebné právo), ako aj možnosť uchádzať sa o zvolenie za člena niektorého z voličmi priamo volených orgánov verejnej moci (pasívne volebné právo). Súčasťou ústavnej ochrany podľa ustanovení čl. 30 ústavy je aj ochrana rovnosti volebného práva, ktorá spočíva v garantovaní toho, aby každý volič disponoval pri voľbách rovnakým počtom hlasov a jeho hlas (hlasy) mal rovnakú váhu ako hlasy ostatných voličov (m. m. PL. ÚS 110/07, PL. ÚS 6/2011, PL. ÚS 65/2014). Súčasťou ústavnosti volieb je v neposlednom rade aj ochrana ústavou ustanoveného tajného hlasovania.

Pod zákonnosťou volieb do orgánov samosprávy obcí treba podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu rozumieť uskutočnenie volieb v súlade so všetkými právnymi predpismi, ktoré upravujú voľby do orgánov samosprávy obcí (m. m. PL. ÚS 34/99). Zistená nezákonnosť volieb do orgánov samosprávy obcí musí byť pritom v príčinnej súvislosti s takým následkom porušenia práv, ktoré je v konečnom dôsledku porušením ústavou garantovaného volebného práva a jeho princípov (m. m. PL. ÚS 21/94).

Základným interpretačným pravidlom pre zákony upravujúce výkon volebného práva do orgánov samosprávy obcí, ale aj všetkých ostatných politických práv je čl. 31 ústavy, podľa ktorého zákonná úprava všetkých politických práv a slobôd, ako aj jej výklad a aplikácia musia umožňovať a ochraňovať slobodnú súťaž politických síl v demokratickej

spoločnosti. Slobodná súťaž politických síl, ktorá nachádza svoj zreteľný výraz predovšetkým vo voľbách, je základným predpokladom fungovania demokratického štátu (m. m. PL. ÚS 19/98, PL. ÚS 82/07 atď.).

Podľa § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže

- a) vyhlásiť voľby za neplatné,
- b) zrušiť napadnutý výsledok volieb,
- c) zrušiť rozhodnutie volebnej komisie a vyhlásiť za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený,
- d) sťažnosť zamietnuť.

Ústavný súd vo svojich rozhodnutiach o volebných sťažnostiach opakovane zdôrazňuje, že svoju právomoc zrušiť výsledok volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné podľa § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde uplatňuje len vtedy, ak zistí, že porušením zákona došlo k závažnému zásahu do slobodnej súťaže politických síl, ktorá tvorí integrálnu súčasť demokratickej spoločnosti. Na uplatnenie tejto právomoci ústavného súdu sa preto vyžaduje hrubé alebo závažné porušenie, prípadne opätovné porušenie zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb (m. m. PL. ÚS 17/94, PL. ÚS 19/94, PL. ÚS 50/99). Nie každé porušenie zákona o voľbách teda vyvoláva nevyhnutne neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta. Ústavný súd každý prípad posudzuje materiálne, prihliada pritom tak na účel a zmysel zákona o voľbách, ako aj na princípy vlastné demokratickému a právnenému štátu. Neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta môže spôsobiť len také závažné porušenie zákona o voľbách, ktoré už sponchybňuje výsledky volieb a ktoré odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov (m. m. PL. ÚS 73/07).

Vo všeobecnosti platí, že k tomu, aby ústavný súd vyhovel volebnej sťažnosti, musia byť splnené tri základné predpoklady: a) zistenie protizákonnosti volieb, t. j. porušenie zákonov upravujúcich organizáciu a priebeh volieb, príp. zákonov bezprostredne s nimi súvisiacich, b) príčinná súvislosť medzi zistenou protizákonnosťou volieb a sťažovateľom namietanou nezákonnosťou volieb, resp. voľby kandidáta a c) intenzita protizákonnosti

volieb, ktorá už spochybňuje výsledky volieb a ktorá odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú (boli) prejavom skutočnej vôle voličov (m. m. PL. ÚS 118/07). Dôležitým komponentom volebného súdnicstva je teda zisťovanie intenzity volebných nedostatkov z hľadiska ich vplyvu na rozhodovanie voličov a najmä na výsledok volieb.

Z doterajšej rozhodovacej činnosti ústavného súdu vo volebných veciach vyplýva (pozri najmä PL. ÚS 50/99), že porušenie ústavnosti, resp. intenzívne porušenie zákonnosti v prípravnej fáze volieb môže mať za následok iba vyhlásenie volieb za neplatné [§ 63 ods. 1 písm. a) zákona o ústavnom súde]. Naproti tomu porušenie ústavnosti a zákonnosti v priebehu samotných volieb, resp. pri sčítaní hlasov môže mať za následok nielen vyhlásenie volieb za neplatné, ale aj zrušenie výsledku volieb podľa § 63 ods. 1 písm. b) zákona o ústavnom súde, resp. zrušenie rozhodnutia volebnej komisie a vyhlásenie za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený [§ 63 ods. 1 písm. c) zákona o ústavnom súde]. V prípade, keď boli zistené také závažné ústavné, resp. zákonné nedostatky, ktoré nemožno kvantifikovať z hľadiska správnosti výsledku, prichádza do úvahy záver o neplatnosti volieb. Naproti tomu základným predpokladom na zrušenie výsledku volieb je podľa názoru ústavného súdu preukázanie takých porušení zákona, ktoré odôvodňujú záver o inom výsledku volieb, než bol vyhlásený, pričom nie sú pochybnosti o ústavnosti a zákonnosti prípravnej fázy volieb. Preukázaný nedostatok musí byť kvantifikovateľný (napr. tak, že ústavný súd zistí iný počet platných hlasov, než aký zistila volebná komisia).

Vo vzťahu k voľbám, ktorých výsledok už bol vyhlásený v zmysle príslušných ustanovení volebného zákona, platí prezumpcia ich ústavnosti a zákonnosti, ktorá platí dovtedy, kým ústavný súd o voľbách napadnutých volebnou sťažnosťou v zmysle § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde rozhodne inak ako zamietnutím volebnej sťažnosti (PL. ÚS 7/2011).

Nesprávny postup volebnej komisie pri posudzovaní platnosti hlasovacích lístkov, ktorý je v rozpore so zákonom, zakladá pri splnení ostatných zákonných predpokladov dôvod nezákonnosti volieb, ktorý môže viesť k vyhláseniu za zvoleného iného kandidáta

než toho, ktorý bol vyhlásený za zvoleného v dôsledku chybného postupu volebnej komisie (PL. ÚS 29/94), alebo zrušeniu výsledku volieb.

Zvolenie orgánov územnej samosprávy je výsledkom vôle vyjadrenej voličmi ich osobným hlasovaním v prospech nimi zvolených kandidátov. Táto vôľa nemôže byť čiastočne alebo úplne modifikovaná vedomým zásahom, ale i nevedomým zásahom členov (člena) miestnej volebnej komisie, ktorý spôsobí, že rozhodnutie miestnej volebnej komisie, resp. vyhlásený výsledok volieb v dôsledku toho nevyjadruje ich skutočný výsledok (m. m. PL. ÚS 16/99).

Podľa aktuálne platnej právnej úpravy je spôsob hlasovania (vrátane podmienok úpravy hlasovacieho lístka) pri voľbách do orgánov samosprávy obcí upravený § 182 ods. 3 zákona č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o voľbách“), ktorý znie:

„Volič vkladá v osobitnom priestore na úpravu hlasovacích lístkov do obálky jeden hlasovací lístok pre voľby do obecného zastupiteľstva a jeden hlasovací lístok pre voľby starostu obce... Na hlasovacom lístku pre voľby starostu obce zakrúžkovaním poradového čísla označí jedného kandidáta, pre ktorého hlasuje.“

Podľa § 184 ods. 1 zákona o voľbách ak volič... neoznačil zakrúžkovaním ani jedného kandidáta pre voľby starostu obce, alebo ak zakrúžkovaním označil viac ako jedného kandidáta pre voľby starostu obce, je hlasovací lístok neplatný.

Podľa § 184 ods. 2 zákona o voľbách... ak je v obálke niekoľko hlasovacích lístkov pre voľby starostu obce, sú všetky tieto hlasovacie lístky neplatné. Neplatné sú aj hlasovacie lístky, ktoré nie sú na predpísanom tlačive.

Všeobecné ustanovenia o spôsobe hlasovania pre všetky druhy volieb (§ 29 ods. 3 zákona o voľbách) ustanovujú, že poškodenie hlasovacieho lístka alebo obálky nemá vplyv na ich platnosť. Na prečiarknutie a dopisovanie hlasovacieho lístka sa neprihliada.

Podľa § 29 ods. 4 zákona o voľbách v sporných prípadoch rozhoduje o platnosti hlasovacieho lístka a obálky okrsková volebná komisia s konečnou platnosťou.

Vo vzťahu k preskúmaným voľbám starostu obce Nandraž ústavný súd konštatuje, že pri uplatnení rigorózneho prístupu nemožno spochybňovať, že sporný hlasovací lístok vyhodnotený volebnou komisiou ako neplatný nebol upravený zákonom ustanoveným spôsobom (zakrúžkovaním výlučne poradového čísla kandidáta), keďže bol upravený tak, že jedným (jediným) krúžkom boli zakrúžkované okrem poradového čísla aj meno, priezvisko a identifikačné údaje toho istého kandidáta pod poradovým číslom tri (sťažovateľa). Zároveň však platí, že takýto spôsob označenia kandidáta na hlasovacom lístku nemožno (jednoznačne) subsumovať pod žiadny zo zákonom o voľbách ustanovených dôvodov pre neplatnosť hlasovacieho lístka.

Ústavný súd konštatuje, že v jeho doterajšej rozhodovacej činnosti sa vyskytli odlišné prístupy k posudzovaniu platnosti hlasovacích lístkov. Prísne rigorózne, a teda prísne formalistický prístup k posudzovaniu hlasovacích lístkov vychádzajúci z doslovného textu príslušného ustanovenia v tom čase platného a účinného zákona (zákon Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov, pozn.) uplatnil ústavný súd napr. v uznesení sp. zn. PL. ÚS 21/99 z 12. mája 1999, v ktorého odôvodnení okrem iného uviedol, že zverenie právomoci rozhodnúť o platnosti hlasovacieho lístka okrskovej volebnej komisii s konečnou platnosťou (§ 38 ods. 4 v tom čase platného a účinného volebného zákona, pozn.) neznamená úplnú voľnosť pri posúdení hlasovacieho lístka. V kontexte s celým znením ustanovenia § 38, ale najmä s odkazom v ods. 1 písm. b) na úpravu hlasovacieho lístka podľa § 31 ods. 4 taký lístok, ktorý nie je označený zakrúžkovaním poradového čísla kandidáta, nemožno uznať za platný. Obdobne v odôvodnení uznesenia sp. zn. PL. ÚS 10/07 zo 16. apríla 2008 ústavný súd uviedol, že za platný možno uznať iba ten hlasovací lístok, na ktorom volič zakrúžkoval poradové číslo ním vybraného kandidáta na starostu bez akejkoľvek inej úpravy hlasovacieho lístka navyše (PL. ÚS 10/07).

V niektorých volebných veciach ale ústavný súd neuplatnil prísne rigorózne prístup k skúmaniu platnosti hlasovacích lístkov, ale, naopak, preferoval tzv. materiálny prístup

k posudzovaniu platnosti hlasovacieho lístka, v rámci ktorého považoval za kľúčovú identifikáciu vôle voliča vo voľbách zjavne čitateľnú z hlasovacieho lístka (spôsobu jeho úpravy). Tento prístup však ústavný súd uplatnil len vtedy, ak napriek nesprávnej úprave hlasovacieho lístka bolo možné bez akýchkoľvek pochybností identifikovať vôľu voliča spočívajúcu v označení jedného konkrétneho kandidáta.

Ako príklad materiálneho prístupu ústavného súdu k posudzovaniu hlasovacích lístkov možno poukázať na odôvodnenie uznesenia sp. zn. PL. ÚS 34/2014 z 18. februára 2015, v ktorom sa uvádza, že «... *Pokiaľ ide o druhý hlasovací lístok – volič prejavil svoju vôľu zakrúžkovaním poradového čísla odporcu ako kandidáta na starostu, teda svoju vôľu prejavil spôsobom, ktorý predpokladá § 31 ods. 4 zákona o voľbách. K zákonom predpokladanému spôsobu prejavu vôle – pripojil volič dodatočné označenie hlasovacieho lístka – zakrúžkoval vek odporcu. Z § 38 ods. 3 zákona o voľbách vyplýva, že dodatočná úprava hlasovacieho lístka, ktorý je označený spôsobom podľa § 31 ods. 4, spočívajúca v prečiarknutí mena kandidáta, prípadne v dopísaní iných mien, nespôsobuje neplatnosť tohto hlasovacieho lístka. Zákonom predpokladaná dodatočná úprava hlasovacieho lístka nijako nespochybňuje na tomto hlasovacom lístku vyznačenú úpravu hlasovacieho lístka v zmysle § 31 ods. 4 zákona o voľbách, teda nejde napr. o preškrtnutie krúžku okolo poradového čísla, prípadne mena a priezviska kandidáta, ktorého poradové číslo bolo zakrúžkované. V prerokúvanom prípade – dodatočná úprava hlasovacieho lístka spočíva v zakrúžkovaní veku kandidáta, ktorého poradové číslo volič zakrúžkoval. Možno konštatovať, že táto dodatočná úprava hlasovacieho lístka nijako nespochybňuje prejav vôle tohto voliča v zmysle § 31 ods. 4 zákona o voľbách. Bolo by možné prijať názor, že touto dodatočnou úpravou volič svoj prejav vôle v zmysle § 31 ods. 4 zákona o voľbách „umocnil“, pretože zakrúžkoval ďalší údaj týkajúci sa toho istého kandidáta. Na túto dodatočnú úpravu hlasovacieho lístka možno na základe dôkazu podobnosti (argumentum a simili) aplikovať § 38 ods. 3 zákona o voľbách, t. j. že obdobne ide o takú dodatočnú úpravu hlasovacieho lístka, ktorá nijako nespochybňuje na tomto hlasovacom lístku vykonanú úpravu v zmysle § 31 ods. 4 zákona o voľbách a ktorá takto nespôsobuje neplatnosť tohto hlasovacieho lístka. Na tomto základe, uplatňujúc materiálny prístup k hodnoteniu prejavu vôle voliča, možno predmetný hlasovací lístok považovať za platný.»*

Snád' najvýraznejšiu preferenciu materiálneho prístupu k posudzovaniu platnosti hlasovacích lístkov uplatnil ústavný súd aj v náleze sp. zn. PL. ÚS 8/08 zo 6. novembra 2008, v ktorom vyhodnotil ako platných 7 hlasovacích lístkov, ktoré volebná komisia vyhodnotila ako neplatné, a na tomto základe rozhodol o zrušení rozhodnutia volebnej komisie a za zvolenú starostku vyhlásil sťažovateľku. V rámci svojej argumentácie v tomto náleze ústavný súd okrem iného uviedol, že „prejav vôle voliča musí nepochybne smerovať k tomu, aby pri úprave hlasovacieho lístka pri voľbách bolo nepochybné, koho volil, a aby prejav jeho vôle smeroval k voľbe ním označeného kandidáta, a to tým, že označí kandidáta, ktorého volil“ a zároveň zdôraznil, že každý prípad posudzuje osobitne, pričom prihliada na účel a zmysel volebného zákona, ako aj dodržiavanie princípov právneho štátu.

Pre rozhodovaciu činnosť ústavného súdu v III. funkčnom období je príznačný príklon k materiálnemu chápaniu ochrany ústavnosti, a to zvlášť v konaní o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ústavy, resp. aj v konaniach o ústavných sťažnostiach podľa čl. 127 ústavy. Ústavný súd zastáva názor, že aj v konaní vo volebných veciach, ktorého účelom je predovšetkým záujem na tom, aby volebný výsledok odrážal skutočnú vôľu voličov a bol tak zachovaný základný predpoklad fungovania demokratického štátu, musí preferovať princíp materiálneho chápania ústavnosti a vysporiadať sa s každým zisteným a zároveň relevantným porušením zákonnosti a ústavnosti volebného procesu (m. m. PL. ÚS 96/07).

II.3 Závery

Vychádzajúc zo svojich skutkových zistení, ústavný súd konštatuje, že vykonané dokazovanie potvrdilo, že vyhodnotenie sporného hlasovacieho lístka ako neplatného má rozhodujúci vplyv na vyhlásený výsledok volieb, keďže obaja kandidáti by v prípade vyhlásenia platnosti sporného hlasovacieho lístka boli dosiahli rovnaký počet platných hlasov v počte 65.

Kľúčovou právnou otázkou sa tak stáva posúdenie platnosti hlasovacieho lístka, ktorého úprava síce nezodpovedá zákonom výslovne zakotvenému spôsobu jeho označenia (zakrúžkovaním len poradového čísla kandidáta), nespadá však ani medzi taxatívne vymenované prípady, s ktorými volebný zákon (§ 184 ods. 1 a 2 volebného zákona) spája neplatnosť hlasovacieho lístka, pričom zároveň na ňom realizovaná úprava umožňuje bez akýchkoľvek pochyb identifikovať vôľu voliča označiť jediného kandidáta na starostu obce – sťažovateľa, a teda jemu odovzdať svoj voličský hlas.

Ústavný súd poukazuje aj na znenie všeobecného ustanovenia o spôsobe hlasovania, v zmysle ktorého tam špecifikované dodatočné úpravy hlasovacieho lístka (prečiarknutie a dopisovanie, rovnako ako poškodenie hlasovacieho lístka) nemajú vplyv na platnosť hlasu, len sa na nich neprihliada (§ 29 ods. 3 zákona o voľbách). Z toho ústavný súd prezumuje, že úmyslom zákonodarcu nebolo postihnúť sankciou neplatnosti (rigorózne) akékoľvek nedostatky v spôsobe úpravy hlasovacieho lístka, a to zvlášť nie tie, pri ktorých ide o také nedostatky, ktoré nevylučujú identifikáciu vôle voliča.

Už uvádzanú judikatúru vzhľadom na svoju kazuistickú povahu neponúka jednoznačnú odpoveď na problém, s ktorým sa ústavný súd musí vysporiadať pri rozhodovaní o sťažnosti sťažovateľa, a preto by mal byť v tomto prípade pre neho smerodajný koncepčný prístup k ochrane ústavnosti založený na jej materiálnom chápaní. Na tomto základe ústavný súd dospel k záveru, že sporný hlasovací lístok treba vyhodnotiť ako platný, a teda odovzdaný v prospech sťažovateľa.

Na tomto základe ústavný súd vzhľadom na rozdiel jediného hlasu medzi hlasmi získanými odporcom a sťažovateľom ustálil, že zistené nesprávne vyhodnotenie sporného hlasovacieho lístka ako neplatného má v danom prípade za následok nesprávnosť vyhlásených výsledkov volieb starostu, a preto uplatnil svoju právomoc podľa § 63 ods. 1 písm. b) zákona o ústavnom súde a zrušil napadnutý výsledok volieb starostu obce Nandraž.

Nad rámec svojho rozhodnutia ústavný súd vo vzťahu k ďalšiemu postupu pri voľbe starostu obce Nandraž považuje za vhodné poukázať na § 189 ods. 4 zákona o voľbách,

z ktorého vyplýva, že ak vo voľbách starostu dôjde k rovnosti hlasov, vykonajú sa nové voľby.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave 19. decembra 2018